

TOMASZ KAROL KROPIDŁOWSKI OFM Cap

Z DZIEJÓW PARAFII
NIEPOKALANEGO SERCA MARYI W LUBLINIE.
POWSTANIE I TERYTORIUM

HISTORY OF THE PARISH OF IMMACULATE HEART OF MARY IN LUBLIN.
ITS ERECTION AND TERRITORY

A b s t r a c t. Capuchin friars arrived to Lublin in the 18th century. Due to their involvement in the patriotic insurrection that begun in January 1863 their friary fell victim to the great dissolution of monasteries in the Kingdom of Poland. The friary in Lublin was dissolved on the night 27/28th of November 1864. In 1930 the order received as a compensation for the lost garden adjacent to the friary some land in the village of Konstantynów near Lublin; a place commonly called “Poczekajka”. This was extended by some further land acquisitions. Brothers erected there a chapel that was dedicated on the 30th of May 1948 under the title of “Immaculate Heart of Mary” by the bishop of Lublin, Stefan Wyszyński. On the 28th of February 1950, his successor, bishop Piotr Kałwa, elevated the chapel to a parish church also dedicated to the Immaculate Heart of Mary, and entrusted the parish to the Order of Capuchin Friars Minor. This article presents the reasons for the erection of the parish of Immaculate Heart of Mary in Lublin and territories it initially covered. It attempts to demonstrate the history of these territories, because no thorough study of this matter has been published so far. The article discusses territorial developments of the parish, that is the construction of new housing estates on parish’s territory, appropriate deanery, erection of new pastoral centres and consequent changes in parish’s boundaries.

Key words: Lublin; parish; erection decree; capuchins.

Parafia Niepokalanego Serca Maryi w Lublinie jest jedną z młodszych parafii w mieście, powstała bowiem w 1950 roku. Jej dzieje dotychczas nie były przedmiotem drukowanych opracowań¹. Ponieważ parafia ta leży w dzielnicy Lublina,

Mgr. lic. Tomasz Karol KROPIDŁOWSKI OFM Cap – doktorant na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; adres do korespondencji – e-mail: tom15-1976@o2.pl; ORCID: 0000-0002-7563-2614.

¹ Dostępna jest jedynie jedna książka autorstwa brata Cherubina Złotkowskiego, *Poczekajka. Zapiski i wspomnienia zakrystiana* (Lublin 2004), mająca charakter pamiętnikarski. Opisuje ona proces budowy kościoła Kapucynów i zaangażowanie parafian z Poczekajki w tę budowę, ale przy

zwanej potocznie (choć nie do końca ściśle) Poczekajką, dlatego używamy niekiedy określenia „parafia na Poczekajce”. Artykuł niniejszy oparty jest przede wszystkim na źródłach archiwalnych; opracowania, dotyczące zresztą innych tematów, wykorzystano tylko jako materiał pomocniczy.

Po koniec XII w. Lublin stał się siedzibą archidiakonatu², a od roku 1767 rezydował w nim na stałe biskup pomocniczy krakowski. Biskupstwo w Lublinie powstało na mocy bulli papieża Piusa VII *Quemadmodum Romanorum Pontificum* z dnia 23.09.1805 roku³.

Kapucyni przybyli do Lublina w XVIII w. Lubelski klasztor kapucynów jest czwartą fundacją kapucyńską w Polsce, po Warszawie, Krakowie i Lwowie. Fundatorem klasztoru był marszałek wielki litewski, książę Paweł Karol Sanguszko oraz jego małżonka Marianna z Lubomirskich, którzy aktem z 01.11.1721 roku zobowiązali się do założenia nowego klasztoru. Zakonnicy przybyli na nową placówkę w maju 1724 roku. Konsekracji wybudowanego kościoła klasztornego dokonał 16.08.1733 roku biskup chełmski Jan Feliks Szaniawski⁴. Zaangażowanie patriotyczne zakonników w powstanie styczniowe spowodowało, że podczas wielkiej kasaty klasztorów w Królestwie Polskim, przeprowadzonej nocą z 27 na 28.11.1864 roku, klasztor lubelski zamknięto. Po kasacie władze carskie sprzedały na licytacji budynek klasztorny i podzieliły ogród na parcele budowlane; część wyposażenia kościoła rozdysponowano wśród okolicznych parafii, a bibliotekę przejęło lubelskie seminarium duchowne⁵. Kapucyni wrócili do swojej siedziby 01.07.1919 roku, stopniowo odzyskując pomieszczenia; w 1932 roku nadbudowano piętro nad chórem zakonnym, a w 1933 roku wykupiono całość gmachu z rąk prywatnych⁶.

okazji charakteryzuje także mieszkańców parafii i rejestruje niektóre przejawy życia religijnego. Autor niniejszego artykułu opisał dzieje parafii w pracy magisterskiej *Parafia Niepokalanego Serca Maryi w Lublinie w latach 1950-2000*, napisanej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II w 2009 roku, pod kierunkiem prof. dra hab. Rolanda Prejsa OFM Cap.

² J. CHACHAJ, *Bliżej schizmatyków niż Krakowa... Archidiakoniat lubelski w XV i XVI wieku*, Lublin 2012, s. 21; J.R. MARCZEWSKI, *Archidiakoni i lubelski archidiakoniat okręgowy od XII do XVI w.*, „Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej” 77(2003), nr 2, s. 403-407.

³ M.T. ZAHAJKIEWICZ, *Kościół rzymskokatolickie Lublina*, Lublin 1996, s. 4; H. GAPSKI, *Atlas (archi)diecezji lubelskiej*, w: *Atlas historyczny (archi)diecezji lubelskiej 1805-2010*, red. H. Gapski, Lublin 2011, s. 14-16.

⁴ M. BUDZIAREK, *Kapucyni w Lublinie. Dzieje klasztoru w latach 1721-1864*, Warszawa-Lublin 1996, s. 38-39, R. MATYKA, R. PREJS, *Katalog Jubileuszowy Warszawskiej Prowincji Kapucynów 1952-2002*, Warszawa 2002, s. 55.

⁵ R. MATYKA, R. PREJS, *Katalog Jubileuszowy*, s. 189-194.

⁶ Tamże, s. 56.

Zakonnicy w okresie międzywojennym musieli zorganizować własne studia kleryków. Kandydatów do kapłaństwa początkowo wysyłano na studia do Prowincji Paryskiej i Holenderskiej, ale była to sytuacja przejściowa. W 1929 roku uruchomiono własne studia filozoficzne w klasztorze w Łomży, które w 1932 roku przeniesiono do odzyskanego w tym czasie klasztoru w Zakroczymiu. Studia teologii otwarto w 1931 roku w klasztorze w Lublinie przy Krakowskim Przedmieściu⁷. Żaden z tych klasztorów nie był wystarczająco wielki, by w miarę wygodnie pomieścić kleryków, ponadto w Lublinie część pomieszczeń klasztornych znajdowała się w rękach ludzi świeckich i zakon dopiero stopniowo je odzyskiwał. Niezbędne było wybudowanie nowego klasztoru specjalnie na cele studium filozoficzno-teologicznego.

W 1930 roku częściowo nabyto, częściowo otrzymano jako odszkodowanie za dawny ogród klasztoru lubelskiego ziemię w Konstancyńowie pod Lublinem, na terenie potocznie nazywanym Poczekajka⁸, gdyż zgodnie z konkordatem, jaki zawarła w 1925 roku odrodzona Rzeczpospolita ze Stolicą Apostolską, miał nastąpić zwrot mienia kościelnego zabranego przez zaborców, albo w razie niemożności zwrotu przyznanie mienia zastępczego⁹. W przypadku ogrodu klasztoru lubelskiego było to niemożliwe, gdyż w jego miejscu powstał teatr (dziś Teatr im. Juliusza Osterwy) i kamienice¹⁰. Otrzymałą ziemię postanowiono przeznaczyć na budowę obiektu dla studium filozoficzno-teologicznego. Ówczesny Komisarz Komisariatu Warszawskiego o. Daniel Huijsmans na łamach miesięcznika „Rodzina Seraficka” (ukazywał się od 1910 do 1939 roku), wydawanego dla

⁷ J. MARECKI, *Dzieje Zakonu Kapucynów w okresie II Rzeczypospolitej*, Kraków 2000, s. 26.

⁸ Nazwa „Poczekajka” według tradycji pochodzi od istniejącej w dzielnicy Konstancyńów karczmy zwanej „Poczekajką”, zbudowanej przez Żyda, przy trakcie łączącym Konopnicę i Motycz z Lublinem. Obecnie karczma nie istnieje, ale nazwa utrwaliła się w pamięci mieszkańców, stąd potoczna nazwa Poczekajka, por. Ch. ŻŁOTKOWSKI, *Poczekajka. Zapiski i wspomnienia zakrystiana*, s. 6; M. BARTOSZEWSKA, *Dzielnica Konstancyńów nasz dom*, Lublin 2015, s.19-24. Nazwa „Konstancyńów” pochodzi – według tradycji – prawdopodobnie od nazwiska oficera carskiego Konstantinow, który otrzymał folwark za udział w tłumieniu powstania styczniowego. Stąd folwark nazwano później Konstancyńów lub Konstancyńówka; zob. R. PREJS, *Z dziejów Poczekajki*. „Zwiastun. Pismo Parafii Niepokalanego Serca Maryi i św. Franciszka w Lublinie” 4(2008), nr 30, s. 10. Jednakże zgromadzone przez nas dane źródłowe nie potwierdzają tej tradycji. Genezy nazwy należy więc upatrywać w czymś innym. Prawdopodobnie nazwa pochodzi od imienia syna właściciela Konstancyńowa, Konstantego Sobieszczańskiego; zob. M. BUCZYŃSKI, *Nazewnictwo dzielnic i przedmieść Lublina*, „Rocznik Lubelski” 5(1962), s. 263.

⁹ J. WISŁOCKI, *Uposażenie Kościoła i duchowieństwa katolickiego w Polsce 1918-1939*, Poznań 1981, s. 28-114.

¹⁰ R. PREJS, *Z dziejów Poczekajki*, „Zwiastun. Pismo Parafii Niepokalanego Serca Maryi i św. Franciszka w Lublinie” 4(2008), nr 30, s. 10.

tercjarzy, zwrócił się do czytelników o pomoc pieniężną na rzecz budowy przyszłego seminarium. Brzmi ona następująco:

Dzięki łasce i pomocy Bożej, nasza Warszawska Prowincja z roku na rok powiększa zastępy naszych braci, za przykładem św. Ojca naszego św. Franciszka, pragną służyć Bogu. Przed niedawnym czasem, bo przed kilku laty nie posiadając własnej placówki zmuszeni byliśmy koniecznością do wysyłania naszych młodych kleryków – Polaków za granicę kraju, by dać im odpowiednie wykształcenie i zakonny kierunek, odpowiadający naszemu duchowi kapucyńskiemu. Obecnie od dwóch lat jesteśmy w miarę prowadzić te nauki w naszej Ojczyźnie, w klasztorze łomżyńskim, obok Serafickiego Kolegium. Ponieważ liczba kleryków wzrasta z roku na rok, a w Polsce, niestety nie posiadamy dość obszernych i odpowiednich klasztorów, w których moglibyśmy umieścić wszystkich zgłaszających się kandydatów, przeto, nie zważając na ciężkie dla ogółu czasy, nie możemy dłużej zwlekać i postanowiliśmy wybudować nowy i odpowiedni klasztor, w którym nasi przyszli ojcowie mogli by się kształcić w duchu zakonnym, by z czasem i pożytkiem pracować dla dobra Kościoła i Ojczyzny, za przykładem naszych poprzedników. Wiemy dobrze, że wszyscy życzliwi czytelnicy naszej „Rodziny Serafickiej”, biorąc sobie do serca sprawy naszej prowincji, nie poskąpią grosza i chętnie przyczynią się do tego zbożnego dzieła. Nie wątpimy, że dzięki waszej ofiarności stanie nowy kapucyński klasztor w Lublinie w pobliżu istniejącego tam Uniwersytetu Katolickiego. Wielka prośba o wsparcie pieniężne [Zachowano oryginalną pisownię i składnię]¹¹.

Mamy również oświadczenie brata Konstantego Jakimowicza spisane w Lubartowie dnia 11.02.1966 roku o następującej treści:

W krótkim czasie po złożeniu moich pierwszych ślubów zakonnych, jeszcze byłem w Nowym Mieście, udałem się do Warszawy, O. Daniel – Prowincjał zaproponował mi żebym dał te pieniądze, które zostały po moich rodzicach w sumie ok. 1000 zł. na kupno Poczekajki. Był to rok 1932¹².

Wydaje się, że ofiarowanie przez brata Konstantego Jakimowicza wspomnianych pieniędzy miało miejsce wcześniej, niż w 1932 roku, bowiem już w 1931 roku – o czym dalej – został wykonany projekt architektoniczny klasztoru, czego nie można byłoby zrobić, gdyby ziemia nie była w posiadaniu zakonu. Inny świadek tamtych czasów, o. Albin Szymański, wspomina, że nabycie ziemi miało miejsce w 1932 roku. Prawdopodobnie sprawa kupna ziemi i spłacenia należności za nią rozciągnęła się w czasie, a poszczególni informatorzy inne daty przyjmowali za datę nabycia ziemi i początków fundacji. Można jednak przyjąć, że

¹¹ „Rodzina Seraficka” 22(1931), nr 6, s. 187.

¹² Archiwum Warszawskiej Prowincji Kapucynów w Zakroczymiu (dalej cyt.: ArKapWwa), sygn. AKL 1-VI-3, *Wspomnienie br. Konstantego Jakimowicza*.

kapucyni weszli w posiadanie gruntu już przed 1932 rokiem, ale w następnych latach ratami spłacali należność. Widzimy więc, że Komisariat Warszawski nie posiadał zbytnich funduszy, stąd apel o jakąkolwiek pomoc i spłata należności ratami rozłożonymi w czasie.

Część ziemi pochodząca z kupna, o wielkości około 4 hektarów, została nabyta od dwóch właścicieli, o trudnych dziś do ustalenia nazwiskach, za sumę 40.000 zł. Kupowano ziemię podobno poprzez jakiegoś pośrednika, który także wziął prowizję za usługę. Dopilnowano, aby zakup odbył się z zapisaniem tego faktu w księgach hipotecznych¹³.

Przyszłe seminarium miało być zbudowane na wzór kolegium jezuickiego Bobolanum w Lublinie, przeznaczonego dla studentów z Europy Środkowo-Wschodniej studiujących na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim¹⁴. W 1931 roku zostały wykonane przez inż. K. Iwanickiego plany budynku mającego cztery kondygnacje oraz duży kościół w stylu baroku toskańskiego. Klasztor miał posiadać dwa dziedzińce wewnętrzne i być wyposażony w sale wykładowe. Przewidywano też kilka oratoriów oraz zaplanowano budowę piekarni¹⁵. Dlatego też, jeszcze przed wybuchem II wojny światowej Stolica Apostolska, konkretnie Kongregacja Zakonów, reskryptem z 12.03.1931 roku erygowała dom zakonny w Konstancyi¹⁶, spodziewając się, że wkrótce rozpocznie się rozbudowa seminarium zakonnego¹⁷. Realizacja ambitnych zamierzeń zbudowania kolegium nie doszła do skutku z powodu wybuchu II wojny oraz braku wystarczających funduszy. W ostateczności w Konstancyi, na Poczekajce, powstało gospodarstwo rolne, z którego bracia czerpali produkty rolnicze, hodowali trzodę chlewną na potrzeby klasztoru na Krakowskim Przedmieściu. Do wybuchu II wojny światowej nie zdołano rozpocząć żadnych prac budowlanych.

Po II wojnie światowej władze zakonne Komisariatu Warszawskiego nosiły się z myślą sprzedaży terenu. Istniało poważne ryzyko, że budowa i tak nie dojdzie do skutku, a ziemię zajmą władze państwowe, wywłaszczając z niej

¹³ ArKapWwa, APW, bez sygn., *Notatki i wspomnienia o. Albina Szymańskiego*.

¹⁴ A. DERDZIUK, *Seminarium Braci Mniejszych Kapucynów w Lublinie na Poczekajce*, w: *W kręgu dziejów Kościoła i Rodziny Franciszkańskiej*, red. R. PREJS, Warszawa 1999, s. 82.

¹⁵ ArKapWwa, sygn. AKL 1-I-3, *Kościół i klasztor OO. Kapucynów pod Lublinem. Plan wykonany przez inż. K. Iwanickiego i nie zrealizowany*.

¹⁶ *In loco Konopnica prope Lublin In dioecesi Lublinensi erecta Est domus religiosa Commissariatatus Varsaviensis vi Rescr. S. C. R. n. 1318/31 diei 12 martii 1931, quo a Min. Gen. Executioni mandatum Est die 14 martii 1931*, zob. „*Analecta Ordinis Fratrum Minorum Capuccinorum*”, V. 47(1932), s. 44. Erekcja klasztoru nie weszła w życie, została ponowiona dekretem z dnia 13.01.1951 roku przez generała zakonu Klemensa Neubauera, zob. R. MATYKA, R. PREJS, *Katalog Jubileuszowy*, s. 61.

¹⁷ R. MATYKA, R. PREJS, *Katalog Jubileuszowy*, s. 61.

zakonników bez odszkodowania. Lepiej więc byłoby sprzedać ją, a uzyskane pieniądze przeznaczyć na rozbudowę któregoś klasztoru z przeznaczeniem na seminarium duchowne¹⁸. Tymczasem okoliczni mieszkańcy zwrócili się do władz zakonnych z prośbą o pobudowanie choćby najskromniejszej kaplicy, gdyż do kościołów parafialnych było daleko¹⁹. Terytorium, na którym miała powstać kaplica, należało do parafii Nawrócenia św. Pawła w Lublinie²⁰, w niewielkiej części do parafii w Konopnicy. Prośba mieszkańców przesądziła o rezygnacji z zamierzonej sprzedaży, zwłaszcza że kaplica mogłaby służyć braciom, którzy pracując w gospodarstwie mogliby zamieszkać na miejscu. Pierwsza inicjatywa budowy kaplicy pochodziła, jak to zostało wspomniane wyżej, od mieszkańców zamieszkujących tę okolicę. Inicjatywę budowy poparł o. Wincenty Czajkowski, wikary klasztoru lubelskiego, który nie chcąc, by ziemia była sprzedana, skierował br. Adama Krajewskiego, by ten zamieszkał na terenie zakonnej posiadłości. Wtedy projekt budowy kaplicy zaczął przyjmować realne kształty. Br. Kazimierz Detka, zajmujący się gospodarstwem klasztoru lubelskiego i z tej racji mający najbliższy kontakt z okolicznymi mieszkańcami, ogłosił im zamiar budowy kaplicy, a oni czynnie poparli tę inicjatywę. Przedstawiciele mieszkańców w osobach pana Cegiełki, pana Ważnego i pana Piechoty, za namową brata Adama, udali się do prowincjała o. Archanioła Brzezińskiego, a potem do biskupa Stefana Wyszyńskiego, ordynariusza lubelskiego, z prośbą o formalne pozwolenie na budowę kaplicy. Biskup udzielił zgody na budowę (gwardian lubelski o. Alfons Ciechański wraz z biskupem Wyszyńskim jeździli na pole, gdzie miała powstać kaplica). Również o. Archanioł Brzeziński, jako prowincjał, dał zgodę na budowę kaplicy oraz sam czynnie pomagał przy jej powstawaniu²¹.

Kiedy dokładnie miały miejsce przedstawione wyżej wydarzenia? O. Albin Szymański cytuje we wspomnieniach wypowiedź o. Laurentego Moszczyńskiego, ówczesnego ekonoma klasztoru przy Krakowskim Przedmieściu, a więc zakonnika z racji pełnionej funkcji bezpośrednio zaangażowanego w sprawę budowy. Według o. Laurentego budowa miała miejsce w latach 1946-1947, a Pasterka w 1947 roku już odprawiała się w nowej kaplicy²². Natomiast według br. Adama

¹⁸ ArKapWwa, APW, bez sygn., *Notatki i wspomnienia o. Albina Szymańskiego*.

¹⁹ R. PREJS, *Z dziejów Poczekajki*, „Zwiastun. Pismo Parafii Niepokalanego Serca Maryi i św. Franciszka w Lublinie” 4(2008), nr 31, s. 14.

²⁰ M.T. ZAHAJKIEWICZ, *Archidiecezja Lubelska: historia i administracja*, Lublin 2000, s. 371; J. KUMOR-MIELNIK, *Sieć dekanalna i parafialna (archi)diecezji lubelskiej w latach 1805-2005*, Lublin 2011, s. 241.

²¹ ArKapWwa, sygn. AKL 2-VI-6, *Przemówienie br. Adama Krajewskiego na 25-lecie parafii NSM przy Al. Kraśnickiej*, APW, bez sygn., *Notatki i wspomnienia o. Albina Szymańskiego*.

²² Tamże.

Krajewskiego, który należał wówczas do klasztoru w Lublinie i prowadził prace budowlane z ramienia zakonu, wznoszenie kaplicy odbywało się w latach 1947-1948²³. Prawdopodobnie obie relacje nie pozostają ze sobą w sprzeczności. Odprawienie Pasterki nie musiało przecież oznaczać zakończenia budowy, lecz tylko oddanie kaplicy do użytku w takim stanie, że można już było celebrować w niej nabożeństwa, podczas gdy prace wykończeniowe jeszcze trwały. Zauważyć jednak trzeba, że obaj informatorzy składali swe relacje po latach, mogła więc ich zawodzić pamięć.

Nad całością budowy czuwał wspomniany już o. Laurenty Moszczyński. Bezpośrednio natomiast pracami kierowali, wyżej wspomniany br. Adam Krajewski i br. Redemptus Jędruszek. Przy budowie pomagali okoliczni mieszkańcy, którzy wspomagali inwestycję ofiarami pieniężnymi. Do pomocy angażowali się też klerycy z klasztoru przy Krakowskim Przedmieściu. Wraz z kaplicą zbudowano też skromne pomieszczenia, umożliwiające zamieszkanie na miejscu jednemu kapłanowi i dwom-trzem braciom zakonnym. Dnia 30.05.1948 roku kaplicę poświęcił ówczesny ordynariusz lubelski, biskup Stefan Wyszyński, nadając jej tytuł Niepokalanego Serca Maryi²⁴.

Podstawową komórkę życia religijnego wiernych stanowi parafia. Aby mogła ona zaistnieć, musi być erygowana, tzn. utworzona przez kompetentną władzę kościelną, a aby mogła być erygowana, muszą istnieć przynajmniej dwa spośród trzech elementów: wierni zamieszkujący określone terytorium, świątynia, duszpasterz. Kompetentną władzą zasadniczo jest biskup diecezji, w której granicach znajduje się parafia. Do niego należy również zniesienie parafii lub dokonywanie w niej zmian²⁵. W przeszłości o utworzenie parafii w określonej miejscowości najczęściej starali się właściciele tej miejscowości. Jednocześnie musieli oni zapewnić uposażenie parafii w odpowiednie dobra materialne, którymi były przede wszystkim areal ziemski i dochody z dziesięcin oraz inne formy utrzymania kapłanów i służby kościelnej. Wyszczególniano je w tzw. akcie fundacyjnym. Następca biskupa Stefana Wyszyńskiego, biskup Piotr Kałwa, dekretem z dnia 28.02.1950 roku ustanowił przy kaplicy parafię, powierzając ją Zakonowi Braci Mniejszych Kapucynów²⁶. Dosłowny tekst dekretu erekcyjnego brzmi następująco:

²³ Tamże.

²⁴ ArKapWwa, sygn., AKL 2-VI-6; M.P. ROMANIUK, *Życie, twórczość i postęga Prymasa Tysiąclecia*, t. I, Warszawa 1994, s. 314, M. ZAHAJKIEWICZ, *Kościoty rzymskokatolickie Lublina*, s. 40; R. PREJS, *Z dziejów Poczekajki*, „Zwiastun. Pismo Parafii Niepokalanego Serca Maryi i św. Franciszka w Lublinie” 4(2008), nr 31, s. 14.

²⁵ KPK 1917, kan.216 §§ 1 i 3.

²⁶ Archiwum parafii Niepokalanego Serca w Lublinie (dalej cyt.: ArPNSL), *Kronika Parafii Niepokalanego Serca Maryi w Konstancyowie*, s. 2.

Dekret kanonicznego utworzenia beneficjum kościelnego i parafii p.w. Niepokalanego Serca Najśw. Maryi Panny, w Konstancyńówce, dek. lubelskiego. Mając na sercu dobro duchowe i oczywisty pożytek wiernych, którzy dotychczas mieli kłopotliwy dostęp do swego kościoła parafialnego w Lublinie, niniejszym, na podstawie Kan. 1427 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego i po uprzednim wysłuchaniu zdania Kapituły naszej Katedralnej oraz innych osób zainteresowanych, tworzymy z dniem dzisiejszym parafię rzymsko-katolicką pod wezwaniem Niepokalanego Serca Maryi w Konstancyńówce, dekanatu lubelskiego. Teren rzeczony parafii stanowić będzie należąca dotychczas do Parafii Nawrócenia św. Pawła w Lublinie miejscowość Konstancyńówka (Poczekajka, Konstancyńówka), którą w tym celu odłączamy od parafii macierzystej. Równocześnie erygujemy przy kaplicy – w chwili obecnej – pod wezwaniem Niepokalanego Serca Maryi w Konstancyńówce beneficjum kościelne rezydencjalne, na podstawie Kan. 1414 § 2, tworząc tutaj urząd kościelny proboszcza z prawami do uposażenia według ogólnych przepisów. Wyposażenia beneficjum stanowić będzie ziemia kościelna o łącznej powierzchni około trzy i pół hektara, należąca dotychczas do klasztoru OO. Kapucynów w Lublinie oraz znajdujący się na niej dom mieszkalny wraz z zabudowaniem gospodarczym. Ze szczególnych zaś względów dobra kościelnego rzeczoną parafię pod wezwaniem Niepokalanego Serca Maryi w Konstancyńówce oddajemy Domowi Zakonnemu OO. Kapucynów w Lublinie, inkorporując ją temu klasztorowi w sposób zupełny, a to na podstawie Kan. 81 Kodeksu Prawa Kanonicznego. Zatem administracja i duszpasterstwo nowej parafii rządzić się będą Kan. 471 Kodeksu Prawa Kanonicznego. Niniejszy dekret Nasz należy odczytać w kaplicy parafialnej w Konstancyńówce w niedzielę najbliższą po otrzymaniu pisma²⁷.

Obszar Lublina w latach 1914-1939 dwukrotnie podlegał zmianom. Pierwszy raz w 1916 roku, gdy w granicach miasta znalazły się dzielnice o charakterze przemysłowym – Kośminek, Bronowice, Tatary, tereny za Cukrownią (rejon ulicy Krochmalnej), rejon ulicy Kunickiego, Lemszczyzna, Wieniawa, Czechów, których przyłączenia do miasta odmawiała systematycznie władza carska²⁸. Drugi raz w 1931 roku, gdy w granicach administracyjnych miasta znalazło się 319 ha gruntów folwarku Dziesiąta, rozparcelowanych pod indywidualną zabudowę. W rezultacie tych przyłączeń obszar miasta w 1931 roku osiągnął 3010,2 ha, obejmując, obok dzielnic i osiedli o zdecydowanie miejskim charakterze, szereg osiedli podmiejskich, jak Czechów wraz z Helenowem, Sławinkiem i Czechowem Górnym; folwarków, jak Lemszczyzna, Ponikwoda, Sierakowszczyzna²⁹.

Teren, na którym powstała Parafia Niepokalanego Serca Maryi, stanowi południowo-zachodnią część Lublina. W okresie międzywojennym ta część

²⁷ ArPNSL, *Liber fundi-instructi par. Konstancyńówka 1950*, s. 2-3.

²⁸ A. KIEREK, *Rozwój przestrzenny i stan urządzeń komunalnych m. Lublina w latach 1870-1915*, „Rocznik Lubelski” 4(1961), s. 179.

²⁹ T. CHMIELEWSKI, *Przeobrażenia miasta Lublina w dwudziestoleciu Polski Ludowej*, w: *Studia socjologiczne i urbanistyczne miast Lubelszczyzny*, red. J. Turowski, Lublin 1970, s. 48-53.

Lublina od strony południowo-zachodniej kończyła się na koszarach (dziś budynki powojkowe w okolicy Ronda Honorowych Krwiodawców), wybudowanych jeszcze w czasach carskich. Na tych terenach mieściły się skromne zabudowania, na poły miasteczkowe, na poły wiejskie, przy drodze do Nałęczowa, ale były to ostatnie domy formalnie wchodzące w skład miasta. Dalej, aż do Konopnicy, rozciągały się pola. Wzrost liczby ludności Lublina, zaopatrywanej w żywność przez najbliższe wsie i folwarki, był bodźcem do intensyfikacji produkcji rolnej i obejmowania uprawą wszystkich nie wykorzystanych dotąd terenów podmiejskich, dlatego też południowo-zachodnia dzielnica miasta rozwinęła się na wyżynnych terenach dawnych pól miejskich ciągnących się aż do Konopnicy. Właściciele ziemscy, mający grunty pod Lublinem, organizowali na nich nowe folwarki. Tak powstał folwark Konstantynów (Konstantynówka) i sąsiadujący z nim majątek Węglin. Dzielnice pierwotnie nazywano Rury. Nazwa ta wywodzi się od wodociągów zbudowanych przez władze miejskie w latach trzydziestych XV wieku, które po przebudowie na początku XVI wieku, służyły do 1673 roku³⁰. Termin Rury używany był początkowo dla określenia lokalizacji łąnów czy folwarków znajdujących się w pobliżu rur wodociagowych. Z czasem przyjęty został dla określenia całości ziem położonych po lewej stronie Bystrzycy, a wchodzących w obręb wsi i folwarków zakonnych powstałych tu na przestrzeni XV–XVIII wieku. Najwcześniej, bo już w XVII wieku, był on łączony z folwarkami i wioskami należącymi do szpitala św. Ducha i zakonu jezuitów. W odniesieniu do pozostałych folwarków nazwa Rury utrwaliła się dopiero w początkach XIX wieku. W granicach obecnej dzielnicy Konstantynów i Węglin znalazły się dawne Rury Bonifraterskie, Wizytkowskie, Jezuickie i Świętoduskie³¹. Rury Jezuickie nabył w 1853 roku Ignacy Bukowski, który w zachodniej ich części utworzył nowy folwark, zwany Konstantynowem³².

Konstantynów lub Konstantynówka, zwany potocznie Poczekajką, jest zatem pozostałością dawnego folwarku, który początkowo stanowił część majątku Rury i jako taki oddawany był w długoletnie dzierżawy. Wyodrębnienie Konstantynowa z dóbr Rury Jezuickie nastąpiło dopiero w 1880 roku, z chwilą kupienia folwarku przez Władysława Gałęckiego, ojca Tadeusza, znanego pod pseudoni-

³⁰ S. HOCZYK-SIWKOWA, *Wodociągi staropolskiego Lublina*, w: *Lublin w dziejach i kulturze Polski*, red. T. Radzik, A.A. Witusik, Lublin 1997, s. 85.

³¹ K. GERŁOWSKA, *Lubelskie Przedmieścia*, „Kurier Lubelski” 1973, nr 65, s. 5; A. SOCHACKA, *Rodowody lubelskich dzielnic*, w: *Lublin w dziejach i kulturze Polski*, red. T. Radzik, A.A. Witusik, Lublin 1997, s. 405-418.

³² H. GAWARECKI, C. GAWDZIK, *Ulicami Lublina*, Lublin 1976, s. 54-55.

mem literackim Andrzej Strug³³. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości folwark ten został wystawiony na licytację. Chętnych do kupna nie było chyba zbyt wielu, skoro jeszcze do 1929 roku nie znalazł się nabywca. W 1929 roku tereny te przeznaczono pod osiedle oficerskie, co uzasadnione było obecnością jednostki wojskowej. Część folwarku Konstantynów została przyznana lubelskiemu klasztorowi Kapucynów przy Krakowskim Przedmieściu jako rekompensata za utracony ogród³⁴.

W 1957 roku tereny dawnego Konstantynowa i przyległego doń Węglina zostały wcielone do Lublina, stając się jego częścią. Wkrótce też na północ od szosy prowadzącej do Kraśnika powstała nowa dzielnica spółdzielczych domków jednorodzinnych³⁵. Do lat osiemdziesiątych XX wieku obydwie przedmieścia rozwijały się jako dzielnice willowe, stanowiąc swoiste „zagłębienie” stacji dla studentów z lubelskich uczelni³⁶.

Szybki rozwój Lublina spowodował, że w roku 1957 narodziła się myśl utworzenia spółdzielni mieszkaniowej, na terenach Rur Jezuickich, która zasilaby niewystarczające w tej dziedzinie środki państwowe wkładem obywateli, ich udziałem w dziedzinie inicjatywy i pracy społecznej. Dnia 25.04.1957 roku odbyło się zebranie z udziałem 40 członków założycieli spółdzielni. Przyjęto dla niej nazwę Lubelska Spółdzielnia Mieszkaniowa (LSM). Pierwsze osiedle LSM-u, zgodnie z decyzją zarządu, nazwano osiedlem im. Adama Mickiewicza. W czerwcu 1958 roku przystąpiono do budowy pierwszego budynku. Rok później do pierwszych siedmiu budynków wprowadziło się 150 członków.

Nowa dzielnica oddalona była znacznie od śródmieścia, nie było też sieci handlowej, powstał problem szkoły i przedszkola, placówki zdrowia, czyli całej infrastruktury zapewniającej właściwe warunki życia mieszkańców³⁷. Przystępując do budowy dalszych osiedli, postanowiono zachować konsekwentnie rozpoczęte na osiedlu im. Adama Mickiewicza nazewnictwo. Każda kolejna jednostka miała za patrona otrzymać jednego z wielkich polskich pisarzy, ulice zaś osiedla – nazwy literackich bohaterów tego twórcy. W 1964 roku rozpoczęto budowę drugiego osiedla im. Juliusza Słowackiego. Powstało według projektu wybitnego, znanego w kraju i za granicą, inż. Oskara Hansena. W trakcie budowy

³³ M. DOMAŃSKI, *Strug Andrzej*, w: *Słownik biograficzny miasta Lublina*, t. 1, red. T. Radzik, J. Skarbek, A. Witusik, Lublin 1993, s. 250-252.

³⁴ R. PREJS, *Z dziejów Poczekajki*. „Zwiastun. Pismo Parafii Niepokalanego Serca Maryi i św. Franciszka w Lublinie” (4)2008, nr 30, s. 10.

³⁵ K. GERŁOWSKA, *Lubelskie Przedmieścia*, „Kurier Lubelski” 1973, nr 182, s. 4.

³⁶ M. HARASIMIUK, D. KOCIUBA, P. DYMMEŁ, *Plany i widoki Lublina XVII-XXI wiek*, Lublin 2007, s. 30.

³⁷ L. GNÓT, *Nowy Lublin. Osiedla LSM*, Lublin 1977, s. 8.

tego osiedla rozpoczęto prace przy trzecim kolejnym zespole. Jednak z racji obchodzonej wówczas rocznicy 1000-lecia Państwa Polskiego odstąpiono od dotychczasowej zasady nazewnictwa i kolejne osiedle, wznoszone na południe od osiedla im. A. Mickiewicza, nazwano Piastowskim, jego zaś ulice otrzymały nazwy władców polskich. Osiedle, noszące imię Zygmunta Krasińskiego, jako czwarte powstało w kwietniu 1971 roku. Zostało zaprojektowane przez inż. Tadeusza Bobka. W dalszej fazie rozbudowy powstało kolejne osiedle im. Henryka Sienkiewicza. Autorem projektu osiedla był inż. Janusz Link. Pierwszy budynek został oddany w roku 1973. Kolejnym, które powstało, było osiedle im. Marii Konopnickiej. Osiedle to zaprojektował również inż. Janusz Link – początek eksploatacji w maju 1974 roku i wreszcie ostatnie osiedle im. Bolesława Prusa, które przyjęło pierwszych mieszkańców w listopadzie 1975 roku³⁸. Jego projektantem jest autor projektu osiedla Piastowskiego inż. Antoni Herman. Obok obiektów mieszkalnych tworzona była infrastruktura placówek towarzyszących³⁹. Między dzielnicą Konstantynów (od północy) a Węglinem w drugiej połowie lat osiemdziesiątych powstało osiedle Błonie.

Parafia Niepokalanego Serca Maryi w Lublinie od erekcji dnia 28.02.1950 roku pozostawała w granicach dekanatu Lublin. Biskup lubelski Piotr Kałwa w celu usprawnienia administracji diecezjalnej dnia 10.08.1972 roku podzielił dekanat lubelski na dekanaty Lublin-Miasto i Lublin-Podmiejski. Parafia Niepokalanego Serca Maryi znalazła się w granicach tego drugiego. W związku z powstawaniem wielu nowych ośrodków duszpasterskich na terenie dekanatów Lublin-Miasto oraz Lublin-Podmiejski biskup lubelski Bolesław Pylak dnia 27.11.1982 roku, po omówieniu sprawy z dziekanami wyżej wymienionych dekanatów oraz z proboszczami parafii, zniósł powyższe dekanaty, erygując nowe: Lublin-Śródmieście, Lublin-Północ, Lublin-Wschód, Lublin-Południe, Konopnica i Świdnik. Dwa ostatnie dekanaty miały charakter podmiejski. Parafia Niepokalanego Serca Maryi wraz z parafią p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, św. Teresy, Ośrodkiem Duszpasterskim p.w. św. Józefa, Ośrodkiem Duszpasterskim p.w. Św. Rodziny, projektowanym Ośrodkiem Duszpasterskim na Osiedlu Nałkowskich, projektowanym Ośrodkiem Duszpasterskim p.w. Matki Bożej Fatimskiej, przy nowo budowanym kościele na terenie parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa, należały do Dekanatu Lublin-Południe⁴⁰. Natomiast dekretem z dnia 31.08.1992 roku arcybiskup Bolesław Pylak erygował Dekanat Lublin-Zachód z siedzibą przy

³⁸ Tamże, s. 9

³⁹ Tamże s. 10-13.

⁴⁰ *Dekret erekcji Dekanatu Lublin-Południe w Lublinie*, „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie” (57)1983, s. 21-24.

parafii św. Józefa. W skład nowo erygowanego dekanatu weszły parafie: św. Józefa, Bł. Urszuli Ledóchowskiej, Niepokalanego Serca Maryi, Świętej Rodziny, Przemienienia Pańskiego i Ośrodek Duszpasterski p.w. Matki Bożej Różańcowej⁴¹.

Parafia Niepokalanego Serca Maryi w chwili powstania liczyła 130 wiernych. Rozrost parafii pod względem terytorialnym jak i liczebnym (1960 – 1350 wiernych; 1962 – 3500 wiernych; 1971 – 25 000 wiernych; 1977 – 40 000 wiernych)⁴² spowodował, że stała się ona największą parafią w diecezji lubelskiej. Początkowo obejmowała ona teren należący do parafii macierzystej pod wezwaniem Nawrócenia św. Pawła⁴³, stanowiący tylko jedną miejscowość – Konstantynów (Konstantynówka). Z upływem lat wokół powstałej kaplicy zaczęły powstawać domki jednorodzinne. Dnia 20.06.1957 roku biskup Piotr Kałwa, mając na uwadze dobro duchowe okolicznych mieszkańców, którzy mieli daleko do swojej parafii (Św. Pawła), a bliżej do Konstantynowa, wydał dekret⁴⁴ w sprawie powiększenia parafii Niepokalanego Serca Maryi, przyłączając Rury Jezuickie, Helenów (w II połowie XIX wieku była tu osada fabryczna przy cegielni; nazwa pochodzi od imienia żony właściciela cegielni – Heleny)⁴⁵ i Zimne Doły (nazwą tą objęte były dawniej tereny wąwozów położonych na północny zachód od al. Kraśnickiej)⁴⁶. Dnia 15.03.1966 roku biskup Piotr Kałwa odłączył od parafii w Konopnicy Dom Rencistów, tzw. „Węglin, P.D.R”, przyłączając go do parafii na Poczekajce. Z nieznanых powodów biskup dekretem z dnia 31.03.1969 roku jeszcze raz zdecydował, że odłącza od parafii w Konopnicy część Węglina, poczynając od Domu Rencistów i Parku Węglińskiego w kierunku Lublina i przyłącza te tereny do parafii Niepokalanego Serca Maryi w Lublinie⁴⁷. Nie wiadomo, czy powtórny dekret powstał wskutek nieuwagi Kurii Diecezjalnej, czy też poprzednia decyzja nie weszła w życie.

⁴¹ Dekret erekcji Dekanatu Lublin-Zachód w Lublinie, „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie” 66(1992), s. 310.

⁴² ArPNSL, bez sygn., *Poświęcenie i otwarcie Kościoła OO. Kapucynów p.w. św. Franciszka z Asyżu w Lublinie 7-8.12.1985 roku*, s. 1-2.

⁴³ Parafia Nawrócenia św. Pawła została erygowana 03.05.1884 roku, przejmując kościół wraz z innymi zabudowaniami po skasowanym klasztorze bernardynów; zob. M.T. ZAHAJKIEWICZ, *Archidiecezja Lubelska: historia i administracja*, s. 370.

⁴⁴ ArPNSL, *Kronika Parafii Niepokalanego Serca Maryi w Konstantynowie*, s. 3.

⁴⁵ M. BUCZYŃSKI, *Nazewnictwo dzielnic i przedmieść Lublina*, „Rocznik Lubelski”5(1962), s. 263.

⁴⁶ H. GAWARECKI, C. GAWDZIK, *Ulicami Lublina*, s. 64.

⁴⁷ ArPNSL, bez sygn., *Teczka: Parafialne [Kuria-Dekanat], Dekret nr 572/Gł/66, Lublin 15.03.1966, Dekret nr 59/Gł/69, Lublin 31.03.1969*.

Począwszy od 1981 roku do 1998 roku teren parafii Niepokalanego Serca Maryi ulegał zmniejszeniu na skutek powstawania nowych ośrodków administracji kościelnej⁴⁸.

Pierwszym samodzielnym ośrodkiem duszpasterskim, który powstał po odłączeniu z terenów parafii Niepokalanego Serca Maryi i parafii p.w. Nawrócenia św. Pawła, był ośrodek p.w. św. Józefa. Został on erygowany 17.03.1981 roku przez biskupa Bolesława Pylaka i obejmował wówczas około 23 000 mieszkańców. Formalnie parafia p.w. św. Józefa została erygowana 21.12.1982 roku i swoim zasięgiem objęła części Osiedla Mickiewicza, Osiedla Piastowskiego, Osiedla Konopnickiej i Osiedla Prusa⁴⁹. Drugą parafią, która powstała z części parafii Niepokalanego Serca Maryi, jest parafia p.w. bł. Urszuli Ledóchowskiej. W 1988 roku przy kaplicy Sióstr Pobożnych Uczennic Boskiego Mistrza utworzono samodzielny ośrodek duszpasterski p.w. bł. Urszuli Ledóchowskiej. Parafia została erygowana 30.08.1989 roku. Objęła ona swym zasięgiem tereny należące wcześniej do parafii Niepokalanego Serca Maryi oraz do parafii p.w. Wniebowzięcia NMP w Konopnicy⁵⁰. Trzecią parafią, która powstała z części terenu parafii Niepokalanego Serca Maryi, jest parafia p.w. Trójcy Świętej. Została ona erygowana 21.12.1993 roku przez arcybiskupa Bolesława Pylaka. Ponadto część terytorium nowej parafii pochodziła także z lubelskich parafii: św. Stanisława i Wieczerzy Pańskiej oraz parafii Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Dąbrowicy⁵¹. W 1998 roku parafia Niepokalanego Serca Maryi stała się parafią macierzystą dla nowo powstałej parafii p.w. bł. Piotra Jerzego Frassatiego. Parafia ta została erygowana dekretem arcybiskupa Józefa Życińskiego z dnia 04.07.1998, na terenie dekanatu Lublin-Zachód⁵². Ponieważ nowa parafia nie dysponowała początkowo własnymi obiektami, aż do 07.10.2000 roku duszpasterstwo i kancelaria parafialna znajdowały się w obiektach kościelnych parafii Niepokalanego Serca Maryi, a proboszcz nowej parafii zobowiązał się do

⁴⁸ ArPNSL, bez sygn., Teczka: Ogłoszenia duszpasterskie, Ogłoszenia na niedzielę 04.01.1981; 11.01.1981; 18.01.1981; 25.01.1981; 01.02.1981; *Dekret erekcji parafii pod wezwaniem św. Józefa w Lublinie w dzielnicy „Rury”, na terenie dekanatu Lublin-Południe*, „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie” 57(1983), s. 27-28; *Diecezja Lubelska. Informator historyczny i administracyjny*, oprac. M.T. Zahajkiewicz, Lublin 1985, s. 101-102.

⁴⁹ *Dekret erekcji parafii pod wezwaniem św. Józefa w Lublinie w dzielnicy „Rury”, na terenie dekanatu Lublin-Południe*, „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie” 57(1983), s. 27-28; M.T. ZAHAJKIEWICZ, *Archidiecezja Lubelska: historia i administracja*, s. 395-396.

⁵⁰ Por. M.T. ZAHAJKIEWICZ, *Diecezja Lubelska*, s. 101, M.T. ZAHAJKIEWICZ, *Archidiecezja Lubelska: historia i administracja*, s. 390.

⁵¹ M.T. ZAHAJKIEWICZ, *Archidiecezja Lubelska: historia i administracja*, s. 399.

⁵² Kancelaria Kurii Metropolitalnej w Lublinie, sygn. NSM 107, *Dekret utworzenia parafii p.w. bł. Piotra Jerzego Frassati w Lublinie na terenie dekanatu Lublin-Zachód*.

sprawowania Eucharystii w kościele p.w. Niepokalanego Serca Maryi w intencji swoich parafian w każdą niedzielę o godzinie ustalonej z proboszczem tej parafii⁵³. Była to ostatnia parafia, która powstała z podziału parafii Niepokalanego Serca Maryi przed rokiem 2000⁵⁴. W 2000 roku terytorium parafii Niepokalanego Serca Maryi obejmowało następujące ulice: al. Kraśnicka – numery nieparzyste 1-89, Barszczewskiego, Błońskiego, Bogdanowicza, Borelowskiego, Brzóska, Cieszkowskiego, Czarkowskiego, Dragonów, Dubieckiego, Farmaceutyczna, Frankowskiego, Hauke-Bosaka, Herbowa, Irydiona, Jankowskiego, Jeziorańskiego, Juranda, Kawaleryjska, Konstantynów, Krajewskiego, Krasińskiego, Kruka, Leonarda, Magierskiego, Molickiego, Monte Cassino, Namysłowskiego od numeru 10, Parady, Paśnikowskiego, Pielęgniarek, Powstania Styczniowego, Pustowójtówny, Rogińskiego, Romanowskiego, Ruckiego, Rycerska, Skrzetuskiego, Struga, Szaserów, Śnieżyńskiego, Toczyskiego, Ułanów – bloki przy kościele, Wojciechowska – numery parzyste, Wołodyjowskiego, Zana – numery nieparzyste, Żulińskiego⁵⁵. Po zmianach terytorialnych teren parafii Niepokalanego Serca Maryi znacznie się zmniejszył, ale mimo tego jest to jedna z większych parafii na terenie Lublina. Parafia obejmuje osiedla Krasińskiego, Sienkiewicza, Błonie i Konstantynów. W 2000 roku parafia liczyła ok. 17 000 ochrzczonych⁵⁶.

*

Dzieje parafii Niepokalanego Serca Maryi w Lublinie, w szczególności okoliczności jej powstania oraz zmiany terytorialne, są ciekawym przyczynkiem do najnowszych kościelnych dziejów Lublina, a pośrednio także do dziejów Kościoła w Polsce. Na przykładzie parafii, która z podmiejskiego ośrodka duszpasterskiego stała się wielkomiejskim centrum kościelnym, możemy prześledzić, jak kształtowały się struktury parafialne w warunkach powojennej rzeczywistości polskiej czasów narzuconego ustroju komunistycznego.

⁵³ Tamże.

⁵⁴ J. KUMOR-MIELNIK, *Sieć dekanalna i parafialna (archi)diecezji lubelskiej*, s. 246-254.

⁵⁵ M.T. ZAHAJKIEWICZ, *Archidiecezja Lubelska*, s. 393.

⁵⁶ ArPNSL, bez sygn., Teczka: Ogłoszenia duszpasterskie, Ogłoszenia na niedzielę 05.10.2000.

BIBLIOGRAFIA

1. ŹRÓDŁA RĘKOPIŚMIENNE

ARCHIWUM PARAFII NIEPOKALANEGO SERCA MARYI W LUBLINIE

bez sygn., Kronika Parafii Niepokalanego Serca Maryi w Konstantynowie.

bez sygn., Liber fundi-instructi par. Konstantynówka 1950.

bez sygn., Poświęcenie i otwarcie Kościoła OO. Kapucynów p.w. św. Franciszka z Asyżu w Lublinie 7-8.12.1985 roku.

bez sygn., Teczka: Ogłoszenia duszpasterskie, T. 1-5.

bez sygn., Teczka: Parafialne [Kuria-Dekanat].

ARCHIWUM WARSZAWSKIEJ PROWINCJI KAPUCYNÓW W ZAKROCZYMIU

sygn. AKL 1-I-3, Kościół i klasztor OO. Kapucynów pod Lublinem. Plan wykonany przez inż. K. Iwanickiego i nie zrealizowany.

sygn. AKL 1-VI-3, Materiały do historii klasztoru kapucynów w Lublinie przy al. Kraśnickiej.

sygn. AKL 1-VI-3, Wspomnienie br. Konstantego Jakimowicza.

sygn. AKL 2-VI-6, Przemówienie br. Adama Krajewskiego na 25-lecie parafii NSM przy Al. Kraśnickiej.

bez sygn., Notatki i wspomnienia o. Albina Szymańskiego.

KANCELARIA KURII METROPOLITALNEJ W LUBLINIE

sygn. NSM 107. [Parafia Niepokalanego Serca Maryi w Lublinie].

2. ŹRÓDŁA DRUKOWANE

„Analecta Ordinis Fratrum Minorum Capuccinorum” V. 47(1932).

Kodeks Prawa Kanonicznego 1917.

„Rodzina Seraficka” 22(1931), nr 6, s. 187.

„Wiadomości Diecezjalne Lubelskie” 57(1983), s. 21-24; 66(1992), s. 310.

ZŁOTKOWSKI C., Poczekajka. Zapiski i wspomnienia zakrystiana, Lublin 2004.

3. OPRACOWANIA

BUCZYŃSKI M., Nazewnictwo dzielnic i przedmieść Lublina, „Rocznik Lubelski” 5(1962), s. 251-268.

BUDZIAREK M., Kapucyni w Lublinie. Dzieje klasztoru w latach 1721-1864. Warszawa-Lublin 1996.

CHACHAJ J., Bliżej schizmatyków niż Krakowa... Archidiakoniat lubelski w XV i XVI wieku, Lublin 2012.

CHMIELEWSKI T., Przeobrażenia miasta Lublina w dwudziestolecie Polski Ludowej, w: Studia socjologiczne i urbanistyczne miast Lubelszczyzny, red. J. Turowski, Lublin 1970, s. 48-88.

DERDZIUK A., Seminarium Braci Mniejszych Kapucynów w Lublinie na Poczekajce, w: W kręgu dziejów Kościoła i Rodziny Franciszkańskiej, red. R. Prejs, Warszawa 1999, s. 81-98.

Diecezja Lubelska. Informator historyczny i administracyjny, oprac. M.T. Zahajkiewicz, Lublin 1985.

DOMAŃSKI M., Strug Andrzej, w: Słownik biograficzny miasta Lublina, red. T. Radzik, J. Skarbek, A. Witusik, t. 1, Lublin 1993, s. 250-252.

GAPSKI H., Atlas (archi)diecezji lubelskiej, w: Atlas historyczny (archi)diecezji lubelskiej 1805-2010, red. H. Gapski, Lublin 2011, s. 10-43.

GAWARECKI H., GAWDZIK C., Ulicami Lublina, Lublin 1976.

- GERŁOWSKA K., Lubelskie Przedmieścia, „Kurier Lubelski” 1973, nr 65, nr 182.
- GNOT L., Nowy Lublin, Osiedla LSM, Lublin 1977.
- HOCZYK-SIWKOWA S., Wodociągi staropolskiego Lublina, w: Lublin w dziejach i kulturze Polski, red. T. Radzik, A.A. Witusik, Lublin 1997, s. 85-92.
- BARTOSZEWSKA M., Dzielnica Konstantynów nasz dom, Lublin 2015.
- KIEREK A., Rozwój przestrzenny i stan urządzeń komunalnych m. Lublina w latach 1870-1915, „Rocznik Lubelski” 4(1961), s. 171-215.
- KUMOR-MIELNIK J., Sieć dekanalna i parafialna (archi)diecezji lubelskiej w latach 1805-2005, Lublin 2011.
- HARASIMIUK M., KOCIUBA D., DYMMEŁ P., Plany i widoki Lublina XVII- XXI wiek, Lublin 2007.
- MARCZEWSKI J.R., Archidiakoni i lubelski archidiakoniat okręgowy od XII do XVI w., „Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej” 77(2003), nr 2, s. 401-420.
- MARECKI J., Dzieje Zakonu Kapucynów w okresie II Rzeczypospolitej, Kraków 2000.
- MATYKA R., PREJS R., Katalog Jubileuszowy Warszawskiej Prowincji Kapucynów 1952-2002, Warszawa 2002.
- PREJS R., Z dziejów Poczekajki. „Zwiastun. Pismo Parafii Niepokalanego Serca Maryi i św. Franciszka w Lublinie” 4(2008), nr 30, s. 10, nr 31, s. 14.
- ROMANIUK M.P., Życie, twórczość i posługa Prymasa Tysiąclecia, t. I, Warszawa 1994.
- SOCHACKA A., Rodowody lubelskich dzielnic, w: Lublin w dziejach i kulturze Polski, red. T. Radzik, A.A. Witusik, Lublin 1997, s. 405-418.
- WIŚŁOCKI J., Uposażenie Kościoła i duchowieństwa katolickiego w Polsce 1918-1939, Poznań 1981.
- ZAHAJKIEWICZ M.T., Archidiecezja Lubelska: historia i administracja, Lublin 2000.
- ZAHAJKIEWICZ M.T., Kościoły rzymskokatolickie Lublina, Lublin 1996.

Z DZIEJÓW PARAFII NIEPOKALANEGO SERCA MARYI W LUBLINIE. POWSTANIE I TERYTORIUM

Streszczenie

Kapucyni przybyli do Lublina w XVIII w. Zaangażowanie patriotyczne zakonników w powstanie styczniowe spowodowało, że podczas wielkiej kasaty klasztorów w Królestwie Polskim, przeprowadzonej nocą z 27 na 28.11.1864 roku, klasztor lubelski zamknięto. W 1930 roku częściowo nabyto, częściowo otrzymano jako odszkodowanie za dawny ogród klasztoru lubelskiego, ziemię w Konstantynowie pod Lublinem, na terenie potocznie nazywanym Poczekajka. Na tym terenie wybudowano kaplicę, którą 30.05.1948 roku poświęcił ówczesny ordynariusz lubelski, biskup Stefan Wyszyński, nadając jej tytuł Niepokalanego Serca Maryi. Następca biskupa Stefana Wyszyńskiego, biskup Piotr Kałwa, dekretem z dnia 28.02.1950 roku ustanowił przy kaplicy parafię, pod wezwaniem Niepokalanego Serca Maryi, powierzając ją Zakonowi Braci Mniejszych Kapucynów. Artykuł przedstawia przyczyny powstania parafii, tereny pierwotne, które swym zasięgiem obejmowała parafia Niepokalanego Serca Maryi w Lublinie. Jest to próba ukazania przeszłości historycznej terenów zajmowanych przez parafię, ponieważ dotychczas nie zostały całościowo opracowane żadne publikacje na ten temat. Dalej zostały omówione sprawy terytorialne, a więc rozwój osiedli mieszkaniowych na terenach należących do parafii, przynależność dekanalna, powstawanie nowych ośrodków duszpasterskich, a co za tym idzie – zmiana granic parafii.

Słowa kluczowe: Lublin; parafia; dekret erekcyjny; kapucyni.